

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Tiit Riisalo
Majandus- ja
kommunikatsiooniministeerium
info.mkm@mkm.ee

Teie 21.06.2024 nr 2-2/1724-1

Meie 12.07.2024 nr 2.3-4/24/1681-2

**Arvamuse avaldamine avaliku teabe seaduse ja
keeleseaduse muutmise seaduse eelnõule**

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspeksioonile arvamuse avaldamiseks avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu. Meil on esitatud eelnõu osas järgmised tähelepanekud.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse riigi infosüsteemi kindlustatavate süsteemide loetelu kahe süsteemiga, milleks on andmeedastuse nõusoleku süsteem ja keskne volituste haldamise süsteem.

Seaduse eelnõule lisatud rakendusakti kavandi (lisa 1) § 2 lõike 2 punkti 2 järgi võimaldab andmeedastuse nõusoleku süsteem andmesubjektil esitada EL isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artiklis 20 sätestatud õiguse kohaldamiseks isikuandmete ülekandmise taotlust tema kohta käivate isikuandmete edastamiseks infosüsteemide andmevahetuskäsi kaudu ühest riigi infosüsteemi (edaspidi ka RIS) kuuluvast andmekogust teise riigi infosüsteemi andmekogusse.

Seaduse eelnõu seletuskirjas (lk 6) on selgitatud, et *andmete ülekandmise tahteavalduse all peetakse silmas eriseadusest sätestatud inimese õigust edastada andmete ülekandmise tahteavaldus tema kohta käivate isikuandmete edastamiseks X-tee kaudu ühest RIS-i kuuluvast andmekogust teise RIS-i kuuluvasse andmekogusse*. Seletuskirjas on viidatud IKÜM artikkel 20 lõikele 1, mis sätestab andmete ülekandmise õiguse ja selle õiguse teostamise eeldused, milleks on mitme kumulatiivse tingimuse täitmine: andmesubjektil on õigus saada teda puudutavaid isikuandmeid, mida ta on vastutavale töötlejale esitanud, struktureeritud, üldkasutatavas vormingus ning masinloetaval kujul ning õigus edastada need andmed teisele vastutavale töötlejale, ilma et vastutav töötleja, kellele kõnealused isikuandmed on esitatud, seda takistaks, kui: a) töötlemine põhineb nõusolekul või andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmisel ning b) andmeid töödeldakse automatiseeritult. Samuti on seletuskirjas viidatud IKÜM artikkel 20 lõikele 3, mille järgi ei kohaldata andmete ülekandmise õigust, kui andmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesandme täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks.

Samas leitakse seletuskirjas, et eelkirjeldatud õiguse teostamine ei ole siiski välistatud, kui riigisiseses õiguses selline võimalus ette nähakse. Andmete ülekandmise õigus on praktilise näitena olulisel kohal personaalmeditsiini arendamisel, näiteks andmete ülekandmiseks geenivaramust tervise infosüsteemi (edaspidi TIS) juurde arendatavasse genoomiandmete infosüsteemi (edaspidi GAIS). RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavad töötlejad on sellises võimaluses kokku leppinud ja selle nõusolekusüsteemi platvormil ette näinud. AvTS muutmise nähaegsegi ette võimalus teostada andmete ülekandmise õigust juhul, kui vastav eriseadus selle ette näeb. Sel juhul saab asjakohase tahteavalduse anda nõusolekusüsteemis.

Inspeksioon nõustub seletuskirjas tooduga osas, et IKÜM-st tulenevalt on inimesel õigus endaga seotud isikuandmeid vabalt kasutada. Samuti on IKÜM läbiv mõte füüsilise isiku kontrolli suurendamine oma andmete üle, mis on ka IKÜM artikli 20 eesmärk – suurendada andmesubjektide mõjuvõimu seoses oma isikuandmetega.

IKÜM põhjenduspunktis 68 on artikkel 20 osas selgitatud, et kontrolli tugevdamiseks *oma andmete üle, peaks andmesubjektil isikuandmete automatiseeritud töötlemise korral samuti olema lubatud saada teda puudutavaid isikuandmeid, mida ta on vastutavale töötlejale esitanud, struktureeritud, laialdaselt kasutatavas, masinloetavas ja koostalitavas vormingus ning edastada neid teisele vastutavale töötlejale. Vastutavaid töötlejaid peaks julgustama arendama koostalitlevaid vorminguid, mis võimaldavad andmete ülekantavust.*

Eelnõu seletuskirja joonealuses viites 2 on märgitud, et *IKÜM-i artiklist 20 tulenev andmesubjekti õigus, mille puhul andmete ülekandmist ühelt vastutavalt töötlejalt teisele võib nõuda vaid juhul, kui vastutav töötleja töötleb andmeid nõusoleku või lepingu alusel. Nõudeõigus ei kohaldu juhul, kui isikuandmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks. See asjaolu ei keela aga avaliku sektori asutustel kodanikule sellist õigust soovi korral pakkuda. Sellise lähenemisega ei saa aga nõustuda ning see läheb ka vastuollu avalikus õiguses kehtiva põhimõttega, et kõik, mis pole lubatud, on keelatud.*

AvTS § 43¹ lõike 1 ja § 43³ lõike 1 järgi on andmekogu riigi, omavalitsuse, avalik-õigusliku juriidilise isiku või muu avalikke ülesandeid täitva isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse seaduse või selle alusel antud õigusaktiga ja selles sätestatud ülesannete täitmiseks.

Kui haldusorgan kogub andmeid andmekogusse, siis tuleneb õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks üldjuhul IKÜM artikkel 6 lõike 1 punktist e ehk andmed on vajalikud vastutava töötleja avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. See aga tähendab, et andmekogus isikuandmete töötlemise reguleerimisel tuleb arvestada ka IKÜM artikkel 6 lõikega 3, mille järgi tuleb isikuandmete töötlemise alus kehtestada kas liidu või liikmesriigi õigusega, sh määrata õiguslikus aluses isikuandmete töötlemise eesmärk, töötlemisele kuuluvate andmete liik, asjaomased andmesubjektid, säilitamise aeg, üksused, kellele võib andmeid avaldada ning meetmed seadusliku ja õiglase töötlemise tagamiseks.

Lisaks näeb AvTS § 43⁵ lõige 1 ette, et andmekogul peab olema põhimäärus, milles muu hulgas sätestatakse andmekogusse kogutavate andmete koosseis. Inspeksioon on andmekogusid puudutavas juhendis selgitanud, et põhimäärus peab sisaldama ammendavat loetelu andmekogusse kogutavatest andmetest, sealjuures peab loetelust selguma, kelle kohta neid andmeid kogutakse.

Põhjenduspunktis 68 on lisaks märgitud, et oma olemuselt ei tohiks IKÜM artiklis 20 toodud õigust kasutada isikuandmete vastutavate töötlejate suhtes, kes töötlevad isikuandmeid oma avalike ülesannete täitmisel. Seetõttu ei tuleks seda kohaldada, kui isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks või avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks.

Kuna nii Eesti Vabariigi põhiseadusest kui ka IKÜM-st tulenevalt peab andmekogudes toimuv isikuandmete töötlemine olema õigusaktides selgelt ja täpselt reguleeritud, siis antud juhul jääbki selgusetuks, kuidas peaks andmete ülekandmise õiguse realiseerumine täpsemalt toimuma, kui taotletakse andmete ühest andmekogust teise ülekandmist (nt taotletakse terviseandmete või geenandmete ülekandmist rahvastikuregistrisse, maksuregistri andmete ülekandmist tervise infosüsteemi vms).

Küll aga on artikli 29 alusel asutatud andmekaitse töörühma vastu võetud dokumendis „Suunised

andmete ülekandmise õiguse kohta“¹ andmekaitse töörühm joonealuses viites 16 (lk 8) muu hulgas leidnud, et /.../ *andmete ülekantavust ei kohaldata juhul, kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks või kui vastutav töötleja täidab oma avalikke või juriidilisi kohustusi. Seepärast ei ole vastutavatel töötlejatel kohustust sellistel juhtudel ülekandmist võimaldada. On aga hea tava töötada välja ülekandmise taotlustele automaatse vastamise menetlused, järgides andmete ülekandmise õigust reguleerivaid põhimõtteid. Selle näide on valitsuse pakutav teenus, mis võimaldab hõlpsalt alla laadida üksikisiku varasemaid tuludeklaratsioone. See tähendaks, et andmesubjektile luuakse võimalus saada RIS kuuluvast andmekogust teda puudutavaid isikuandmeid struktureeritud, üldkasutatavas vormingus ning masinloetaval kujul ning seejärel säilitada neid andmeid edaspidiseks isiklikuks kasutamiseks, ilma et andmeid tingimata teisele vastutavale töötlejale edastataks. Samas märgime, et nimetatud suuniste puhul on tegemist kinnitamata suunistega, mis tähendab, et Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp ei ole nende osas veel oma seisukohta andnud.*

Kokkuvõtteks rõhutame, et inspeksioon ei näe probleemi IKÜM artiklile 20 tuginevat andmete ülekandmist RIS kuuluvast andmekogust muule andmetöötlejale, kuid näeb probleemi, kui andmete ülekandmine toimub ühest RIS kuuluvast andmekogust teise andmekogusse. See osa vajab täiendavat analüüsimist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Terje Enula
terje.enula@aki.ee, 627 4144

---

¹ Suunised andmete ülekandmise õiguse kohta (<https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/611233/en>)